

Filips de Schone (1478-1506)

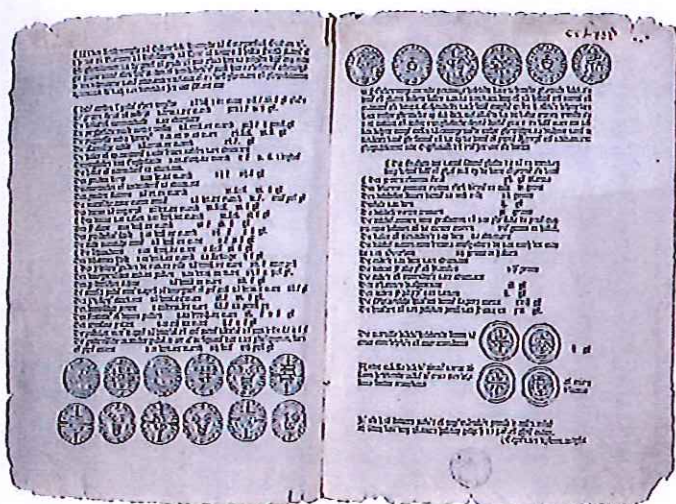
Schatten van de laatste hertog van Bourgondië

Catalogus uitgegeven door
Bernard Bousmanne, Hanno Wijsman
en Sandrine Thieffry

KBR·

2006

17 Valuer van der munte (9 september 1487)

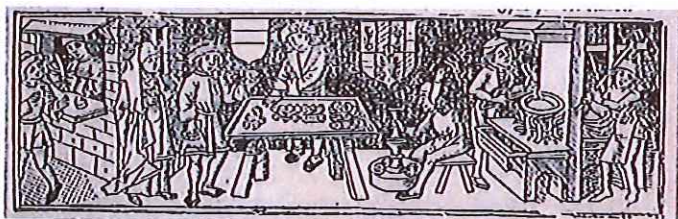


[Leuven: Ludovicus Ravescot, tussen 9 september 1487 en 1488], in-plano.
Papier, ca. 240 x 170 mm.
Herkomst: Fonds van de Stad Brussel.

Brussel, KBR, Kostbare Werken, Inc. A 2126

Munttarief gepubliceerd op 9 september 1487.
Brussel, KBR, Kostbare Werken, Inc. A 2126.

18 Muntplacaat (25 december 1499)



[Antwerpen: Roland van den Dorpe, tussen 25 december 1499 en 1501], in-plano.
Papier, ca. 300 x 425 mm.
Herkomst: Fonds van de Stad Brussel.

Brussel, KBR, Kostbare Werken, Inc. B 1634

Munttarief gepubliceerd op 25 december 1499.
Brussel, KBR, Kostbare Werken, Inc. B 1634.

Beide plakaten behoren tot een heel specifieke categorie van teksten met betrekking tot munten, de 'munttarieven'. Het zijn volwaardige officiële documenten die werden gevoegd bij de muntordonnanties die de vorst uitvaardigde. Deze ordonnantie kondigden nieuwe muntslagen aan, stelden de koers van nieuwe munten vast en vaardigden economische, commerciële of wettelijke maatregelen uit die hun succes moesten verzekeren. Gelet op het directe nut van de munttarieven, waren het de monetaire teksten die het meest werden gebruikt. Terwijl de vorst immers zijn

beslissingen per ordonnantie uitvaardigde, werden ze met behulp van de tarieven ter kennis van het publiek gebracht. De tarieven volgden elkaar op in functie van de inflatie of de deflatie.

De munttarieven bevatten slechts een deel van de informatie en hadden alleen betrekking op enkele stukken – de toegelaten gouden en zilveren munten – en op hun koers. Vanaf 1499 echter vermeldde de tarieven ook het gewicht van elk stuk en het aantal slagen per mark. Muntsoorten waarover niets werd gezegd, waren verboden. Aangezien deze munten naar geldwisselaars

of muntateliers moesten worden gebracht, werd er soms verwezen naar hun omrekeningskoers. Zolang de wetgeving zich beperkte tot een klein aantal munttypes, kon de verspreiding geschieden door middel van afkondiging. In de loop van de 15^e eeuw echter, toen de Bourgondische hertogen hun macht uitbreidden tot de meeste vorstendommen van de Nederlanden, waren er nieuwe methodes nodig om het monetaire beleid te verzekeren als gevolg van het grote aantal munttypes dat in hun gebieden circuleerde en werd gebruikt. In deze context hoopt de uitvinding van de typografie nieuwe perspectieven: de drukkunst maakte het mogelijk eenzelfde document snel en gemakkelijk te kopiëren zonder dat men bang was fouten te maken. Het munttarief werd vervolgens een plakkaat dat werd uitgehangen op de drukst bezochte openbare plaatsen: de hoofdkerk, het stadhuis en het marktplein.

Het eerste plakkaat dat we hier voorstellen, bevat de inhoud van een tarief dat de overheid op 9 september 1487 publiceerde. Kort daarna rolde het van de persen in de kleine Leuvense drukkerij van de boekbinderdrukker Ludovicus Ravescot. Het tweede plakkaat bevat het tarief dat voortvloeit uit de ordonnantie van 8 december 1499 van Filips de Schone, die op 25 december 1499 werd gepubliceerd en vervolgens werd gedrukt door de Antwerpenaar Roland van den Dorpe.

Op de gravure bij het tarief van 1487 zien we een muntatelier in volle bedrijvigheid. Deze gravure wordt meestal toegeschreven aan een kunstenaar die we alleen kennen bij

zijn noodnaam, de 'Tweede Graveur van Leuven, die werkte tussen ca. 1487 en 1496. Gewoonlijk stond een atelier onder het gezag van de muntmeester. De waardijn bewaakte het gebouw, de werktuigen en in het bijzonder de kostbare muntstempels, uitgeholde stukken metaal die dienden om de munten te slaan. De ijzersnijder graveerde de matrijzen en herstelde de versleten exemplaren. De essayeur controleerde de kwaliteit van het muntstuk en zijn conformiteit met de in de muntordonnantie vastgestelde standaarden. Alle andere taken werden door gewone arbeiders uitgeoefend. De gravure van het tarief van 1499 toont van rechts naar links: twee arbeiders smelten stukken die niet toegelaten zijn en recupereren zo het edelmetaal; een arbeider met in zijn rechterhand een muntstempel slaat een munt; twee figuren komen niet-conforme munten verkopen; en, tot slot, een man snijdt een muntstuk door. Doet hij dit om de kwaliteit te controleren van het stuk dat men hem had gebracht? Vanaf het einde van de 15^e eeuw werden de munttarieven vaak geïllustreerd met sommige munten die in de tekst werden vermeld. Zo toont het tarief van 1499 munttypes die krachtens de ordonnantie waren toegelaten: negen goudflorijnen geslagen door verschillende Duitse heren en twee Franse zilverstukken (douzain en dizain). Deze afbeeldingen zijn bijzonder nuttig en maken het mogelijk in een groep muntstukken van hetzelfde type gemakkelijker een onderscheid te maken tussen toegelaten en niet toegelaten stukken.

Renaud Adam & Sergio Boffa

BIBLIOGRAPHIE

P. COCKSHAW, 'Les textes monétaires imprimés sous le règne de Philippe le Beau (1482-1506)', in *Villes d'imprimerie et moulins à papier du XIV^e au XVI^e siècle, Aspects économiques et sociaux*, hand. coll., Spa, 11-14 septembre 1973, Brussel, 1976, p. 165-194 (*Histoire Pro Civitate*, 43) • G. COLIN & W. HELLINGA (eds.), *De vijfhonderdste verjaardag van de boekdrukkunst in de Nederlanden*, tent. cat., Brussel, Koninklijke Bibliotheek Albert I, 11 septembre-27 oktober 1973, Brussel, 1973, p. 417-425 • H. ENNO VAN GELDER, 'De muntpolitiek van Philips de Schone 1482-1496', in *Jaarboek van het Koninklijk Nederlandsch genootschap voor munt- en penningkunde*, dl. 48, 1951, p. 43-54 • H. ENNO VAN GELDER, 'Les plus anciens tarifs monétaires illustrés des Pays-Bas', in H. INGHOIT, *Centennial publication of the American Numismatic Society*, New York, 1958, p. 239-272 • M.-L. POLAIN, *Catalogue des livres imprimés au quinzième siècle des bibliothèques de Belgique*, Brussel, 1932, dl. 3, p. 242, nr. 2774; *Supplément*, Brussel, 1978, p. 415, nr. 4579 (2770a).

